

AMICULU SCÓLEI

fóia pentru naintarea invetiamentului si a educatiunei
la Romani.

Ese in tóta Samba'ta. — Pretiulu abonamentului pentru provinciile austriace: pe anu 4 flor., pe siése luni 2 flor. 25 cr., pe trei luni 1 flor. 25 cr.; — éra pentru Romani'a: pe anu 30 piastrii (lei), si pe semestru 16 piastrii. — Pentru inseratiuni se vor respunde 5 cr. de serie. — Abonarea se face la postele c. r. si pela DD. corespondinti, si la tóte librariile.

Despre remunerare si pedepsire in scóla.

Scóla nu e destinata numai pentru d'a invetiá, dar' si pentru d'a educá. Instructiunea fora educatiune nu platesce nimicu, bá fórte adese ori e chiar' periculósa individului si societatii. Instructiunea forméza si inavutiesce mintea, numai mintea; é' educatiunea forméza si nobiléza anim'a, sadesce aduñcu in ea masimele vietiei si destinatiunii sociale.

Educatiunea cuprinde iubire si seriositate, si pentru a o impintená spre cele bune, are lipsa de remuneratiune, si pentru a o ferí de cele rele, are lipsa de regule disciplinare, de pedepsire. Insusi creatorulu astu-felu a orenduitu, cá faptele bune se aiba urmari bune, é' faptele rele se aiba urmari rele. Dá, d-dieu a promis remuneratiune séu resplata si pedépsa. La educatiunea copiiloru resplat'a si pedéps'a suntu cu atatu mai de lipsa cu catu la ei sensualitatea domnesce mai tare.

Deci in acestu articulu vomu vorbí mai antaiu ceva in generalu despre remunerare séu resplata si pedepsire, é' dup' aceea vomu vorbí despre fia-care in detaiu.

Deca invetiatorulu scie se tracteze pe scolarii sei cu intieptiune si amóre; deca scie se-si faca propunerile interesante si prin ast'a se atraga atentiunea si placerea copiiloru, atunci fora indoiéla nu vá avé lipsa se practizeze atata resplat'a si pedéps'a. Dar' deca

va fi totusi silitu se intrabuintieze un'a séu alt'a, se le intrabuintieze cu intieptiune si cu scopu. Adeverat'a amóre totu de un'a afla midilócele si mesur'a adeverata. Dá, invetiatorulu bunu prin modulu cu care resplatesce si pedepsesce, arata totu odata, in catu si cumu iubesce elu pe scolarii sei. Scopulu resplatirei este a tiené si a intarí pe copii in cele bune, é' a pedepsirei, a-i ferí de cele rele si a-i indreptá spre cele bune, a-i emendá. Incatu invetiatorulu are a emendá pe copii, elu in acést'a trebuie se fia cá unu medicu, care mai nainte ispitesc starea morbosului, si apoi aplica medicamintele, ce le socotesce de salutare. Pentru-cá invetiatorulu se póta face acést'a, trebuie se studieze insusírele copiiloru, si se iee in strinsa consideratiune, calitatea fisica, temperamentulu, etatea, secsulu, precumu si aceea, ca cumu au fostu ei tractati pan' ací.

Pentru sterpirea si indreptarea unoru gresiele mai mici care copilulu s'a dedatu a le comite adese, invetiatorulu trebuie se aplice o disciplina mai aspra, de catu la indreptarea gresieliloru mai mari, cari copilulu le-a comis in unu momentu nefericitu, din prosti'a si nepricerea lui. Togma asiá pentru unii scolari e destulu se-le arati of'facia voiósa si pretinósa pentru-cá se-i inpinteni la cele bune, din contra pentru altii suntu de lipsa nisce midilóce mai eficace.

Mai in colo e de observatu, cá invetiatorulu

se nu resplatésca nice se pedepsésca pe scolari fora numai atuncia candu ei merita intru adeveru resplat'a séu pedéps'a. Aceea inca nu e bine, cá invetiatorulu se resplatésca aceluor scolari, carii suntu dotati dela natura cu talente séu se afla in o stare favorabila, si se pedepsésca pe aceia cari au scaderi trupesci si sufletesci, si suntu neglesi de parintii loru. Invetiatorulu totu de un'a se aiba in privire, cá prin resplata si pedépsa se nu strice mai multu de catu folosesc. In casulu celu de antaiuar' sterní in copíi neapasare si cerbicosia, in alu doilea vanitate si superbia, ura si malitia.

Resplat'a si pedepsirea suntu medicamente, cari trebuie folosite numai atunci candu alte midilóce numai potu efeptuá nimicu. Mai nainte de resplata si pedepsire invetiatorulu are se cercé a indreptá pe scolari prin promisiuni si amenintiari, si deca cu aceste nu póte esí la nici unu capetaiu, atunci apoi se-se folosésca de celelalte. Dar' invetiatorulu trebuie se-si tiena cuventulu nestramutatu, pentru-ca copíi suntu aplecati dela natura spre adeveru si sinceritate.

Ce se atinge de resplata in specialu, invetiatorulu nu trebuie s'o aplice asiá usioru, cá prin ast'a se nu acitie in copii pofta de resplata. Elu totu de un'a se iee sam'a ce efeptu are resplat'a asupra scolarului carui i se dá, cumu si asupra celoru alalti scolari.

Déca vede invetiatorulu, ca bucuri'a scolarului ce a fostu remuneratu, degeneréza in desmierdare, séu ca conscolarii lui ridu si nu se bucura dimpreuna cu elu, atunci se scie elu ca a comisu o gresiéla pedagogica. Unu invetiatoru bunu trebuie se-se ferésca cá de focu de ori-ce partinire si favorire unilateralá, pentru-ca prin acést'a si-instrainéza pe cei alalti scolari, i face se-lu urésca si pe elu si pe favoritululu seu, i invrasbesce si-i indusmanesce intre sine.

Resplatile séu remuneratiunile mai simple

si mai naturale suntu: cá invetiatorulu se s'arate indestulitu si prietinosu cu scolarulu pe care voiesce a-lu remunerá; se-lu trácteze cu amóre; se-si esprime multiamirea prin unu „bine, asiá e, bravo, suntu indestulitu cu tine, tu ti-implinesci detori'a cumu se cade.“

Pe scolarulu, ce-lu vede ca are zelu la studiu, se-lu laude inaintea unui superioru; si ocupatiunea séu tém'a buna s'o arate asemenea unui superioru. Se intielege ca tóte acestea are se le faca in fiinti'a de facia a scolarului. Dar' pe lunga acestea invetiatorulu mai are si alte midilóce d'a remunerá pe scolari: a) scolarului ce vré se-lu remuneréze se-i dee unele ocupatiuni séu lucruri onorifice facia cu cei alalti conscolari ai sei d. e. se inspectioneze linistea si coratienia in scóla s. a.; b) se-i dee unu biletu de diligintia, prin care totu odata copilulu póte dá sam'a acasa parintiloru sei, in catu e de diligentu si cumu se pórtá in scóla; c) scolariloru seraci dar' buni si diligenti se le daruéscá icóne, carti, calimarie, pene s. a.; d) pre cei buni si diligenti se-i promoveze in scaune si pe cei negligenti se-i dee inderetu. Invetiatorulu inse trebuie se fia fórté discretu in acésta privintia, si se nu stremute adese ori, nice pentru face ghicitura séu gresiéla; e) se dee premii; cu tóte-ca acestu modu e greu si impreunatu de multe ori cu neplaceri, dar' nu atatu din partea scolariloru, catu mai cu sama diuparteá parintiloru loru. Parintii totu de un'a si-tienu copíi loru mai pe susu de aceluor alalti, si astu-felu apoi dandu la unii premii, la altii ba (pentruca toti firesce nu potu capeté si nice nu potu meritá) acitie dusmanii si ure intre ei. Dar' invetiatorulu la premiare are se observeze dreptatea cu cea mai mare rigóre.

(Vá urmá.)

Despre Oracule.

I.

Dieii Grecilor nu erau altu ceva, decatu Elini cu potere mai mare, precum fisica, asiá si spirituala, ne-supusi patimelor omenesci, traindu totu in desfatara si bucuria, déca ei insusi nu-si amariau fericirea eterna prin neintielegere si invidia; dieii Elinilor dara erau domnitorii diverselor elemente, si nu elementele incesi, cá la alte popóre din timpurile antice. Ioe d. e. nu erá la ei tunetulu, fulgerulu séu plói'a, ci numai domnitorulu astoru elemente si cá acest'a avea potere de a tramite fortune si indata a le si aliná; Apoline dirigea cursulu sórelui si alu lunei; Poseidone radicá si aliná unde mariloru; Borea abatea venturile frigurose de catra miédianópte.

Elinii isi inchipuiau, ca dieii loru iubescu ori u-rescu vre-unu individuu din genulu omenescu. — Cá intreprinderile unui individuu se fia incoronate de unu succesu favoritoriu aterná numai dela voi'a dieiloru, carea se stradiuau toti a o cunósce si carea dieii — dupa parerea Greciloru — si-o manifestau prin semnele naturiei, séu prin sburatulu si cárairea paseriloru s. a. Aceste trebuia omulu se le cunósca, cá se nu ratecésca. Deórece semnele aste erau inse asiá de diferite, incatu nu le potea observá si esplicá ori cine, au daruitu dieii unuia séu altuia darulu de a le deschilini. Astufeliu de ómeni stateau in fórte mare autoritate si aveau influintia la tóte intrebarile religiose si politice. Precum si-au alesu dieii medilócele, prin care isi manifestau voi'a, asiá si-au alesu si locurile, unde 'si-o aretau muritoriloru. Locurile aste se numiau oracule, dintre care a fostu celu mai renumitu celu din Delphi, unu orasiu din Beoti'a, ce erá ziditu pre muntele Parnasu si intaritu mai multu prin stance naturale, decatu prin muri artificiosi.

Din orasiulu acest'a se vedu acuma in loculu caseloru maretie numai nisce ruine si colibe mici pastoresci, sub care se scutescu pastorii, ce-si pascu turmele loru pre aci.

In Delphi erá unu oraculu de a' lui Apoline, si de aceea aflamu la Apoline epitétulu delphicus, potendu deduce numele acest'a dela Delphu, unu fiu a lui Deucalionu, ce i nascù fét'a sa Melant'a. Póte ca Apoline a capetatu numele delphic si de acolo, caci delphos insemná in timpurile cele mai antice sórele, si apoi elu cá dirigentele sórelui si alu lunei a potutu capetá fórte usioru numele acest'a.

Templ'a lui Apoline erá cá totu orasiulu Zidita pre muntele Parnasu si mai alesu pre o stanca, ce erá lenga o pescera. Despre originea oraclului díce Diodoru Sicilianulu: In loculu unde se zidi mai tardiu templ'a erá unu abisu afundu, pre lenga care pasceau turme de capre. Odata s'a apropiatu fórte tare o capra de pescera si s'a intorsu sarindu si dandu unu tonu fórte deosebitu. Pastoriulu mirandu-se se duse intr'unu tardiu dupa capra, se apropia, admira pescer'a si se întorse insufletitu totu de acel'a-si spirtu, cá capr'a. Cum se latí vestea despre pescer'a acest'a, venira multi din tienuturile cele mai indepartate numai cá s' o véda. Multi s'au lasatu in adunculu pescerei si au esitu insufletiti de spirtulu profetiei; unii s'au aruncatu in laintru, dara se pricepe, ca n'au mai esitu afara. In contra cestoru ómeni plini de increderea profetiei s'a fostu ordinatu, cá nime se nu se mai apropia de pescera. Preste abisulu acest'a se zidi mai tardiu templ'a lui Apoline in credintiandu-se oficiulu de a priimi profetiele unei vergure, cá preutésa. Ea se numea Pithi'a si impartia profetiele capetate dela dieulu Apoline pria poterea aburelui, ce venia din adunculu pescerei, siediendu pre unu tripiceriu (tripodu) de auru, ce erá de asupra abisului. Mai tardiu s'a predatu oficiulu vergurei numai la femeii, ce erau trecute celu pucinu de 50 de ani.

In templa erá unu tripiceriu de auru, o caldare, unu arbore de lauru si caltiamintele lui Apoline. Tripiceriulu l'a afluatu nisce pescari, carii intrebandu oracululu cui se-lu daruésca, au capetatu respunsulu: celui mai invetiatu. Pre tempulu acel'a traiau in Greci'a cei siepte filosofi, si pescarii vrendu conformu oraculului se presente tripiceriulu unui dintre cesti siepte, si capetandu dela fiacare unu respunsu negativu l'au daruitu lui Apoline, cunoscatoriului si invetiatoriului medicinei, inventatoriului ceteriei si altoru instruminte musicale. Pre tripiceriulu acest'a siedea Pithi'a cu perulu despletitu si asteptá profeti'a si voi'a dieului. Nainte de acest'a rumegá nisce frundie de arborele de lauru si se afumá cu mirosuri placute. Cine doria se scia voi'a dieului mergea de totu invalidu intre tonurile musiceii catra preutésa, si isi dadea intrebarea scrisa pre o tablitiu. In tempalu acest'a se aduceau arderi. Pithi'a nu vorbia nici unu cuventu, ci se uitá cu semne de bucuria la fumulu causatu prin ardere. Mai erau afara de Pithi'a alti servitori, cari asteptau respunsulu, ce -lu dadea preutés'a numai in sonuri nearticulate ori cu-

vinte neintielesse si ilu compunea apoi in versuri ori poeme intregi.

Templ'a dieului Apolone delficu s'au jafuitu si ruinatu mai adese ori, inse totu de una s'au reparatu cu spese mari. Derimarea cea mai din urma a fostu sub imperatulul Nerone, carele a despoiat'o de 500 de statue de cele mai frumóse si pretióse. Nerone inca a adusu arderi, inse omulu acest'a cu senturi diavolesci a gertfitu ómeni, si nu cum poftea dieulu, a animale curate.

Cá la tóte oraculele erau si in Delphi respunsurile dieului fórté obscure, incatu profeti'a data s'a potutu pricepe si esplicá totu deun'a in mai multe moduri. Asiá respunse oracululu lui Epaminond'a, se-se ferésca de mare. Elu se feri fórté tare de apa, ba se dice, ca n'a fostu nici candu in vre o luntre, si profeti'a oraculului totusi s'a plinitu, ca-ce elu muri intr'unu locu ce se numiá **mare**. Apiu voindu se scia ce resultatu va avé resbelulu lui Cesare cu Pompeiu intrebá oracululu si Pithi'a i díse: „O amice! resbelulu acest'a nu se tiene de tine; tu o se priimesci celul'a din Euboe'a.“ Apiu cugetá, ca nu va fi bine se ie parte la resbelu; se trase in Euboe'a si tocmai in tienutulu acel'a, ce se numiá celul'a, unde si muri. Cresu capeta respunsulu urmatoriu: Candu va domni in Medi'a unu catéru, elu va perde Lidi'a. Cresu rise si cugetá, ca asiá ceva nu se va intemplá nici odinióra, dara se insielá, fórté, ca-ce in resbelulu lui cu Ciru, carele erá de tata Persu, éra de mama Medu se adevéri oracululu. Alitadata vrendu se pórté resboiu cu Persii intrebá oracululu, carele i respunse: „De trece Cresu fluviulu A-lisu, va perfí o imperatia mare.“ Acést'a s'a si implinitu, dara nu cum cugetá Cresu. Lui Pirhu i respunse: „Ajo te Aeacidem Romanos vincere posse,“ ce se póte esplicá ca Pirhu va invinge pre Romani, ori cesti din urma pre Pirhu. Laconii vrendu se auda finea resbelului loru cu cetatienii din Tege'a capetara de respunsu: Voi veti mesurá campulu cetatei Tege'a cu funii. Esplicandu-si ei reu oracululu se dusera numai cu funii contra inamiciloru inarmati, fura de acesti invinsi, inferati si a casa prinsu la plugu. In modulu acest'a éra s'a plinitu profeti'a, caci Laconii au mesuratu campulu Tegeii cu funii. Unu cetatianu din Aliart'a intréba oracululu delficu, ce se faca, cá se aiba isvóre in campurile orasiului, Pithi'a i díse: Ucide pre celu ce-lu intalnesci mai antaniu ducandu-te acasa. Elu se talni cu unu june, anume Dafnisu, pre carele a voitu sa-lu ucida, dara n'a potutu, ci numai l'a vulneratu.

Din trupulu lui Dafnisu isvorira asiá mai multe isvóre, inse nu de apa, ci de sange.

Oracululu din Dodon'a.

II.

Dodon'a, o cetate in tienutulu, ce se chiamá odata Caoni'a, aveá o padurice de goruni, carea erá sacra dieului Ioe. In padurice acést'a se zidi o templa, in carea erá oracululu. Acest'a erá dupa Erodotu celu mai vechiu in tóta Greci'a si unicu la popórele, ce se numiau Pelasgi. Despre originea oraculului scrie Erodotu, ca pre candu a caletoritu elu in Egiptu i-ar' fi povestitu preutii de acolo, ca Fenicii aru fi rapitu dóue femei, ce erau preutese in Egiptu, dintre care aru fi vindutu pre un'a in Libi'a, éra pre ceialalta in Greci'a, si aceste dóue femei aru fi inceputu si intemeiatu mai antaniu oraculele. Preutii din Dodon'a dieu, éra dupa Erodotu, ca ar' fi sburatu doi golombi din Theb'a in Egiptu, unulu catra Libi'a, éra celalaltu catra Dodon'a. Cestu din urma s'ar' fi lasatu pre unu arbore de fagu si ar' fi strigatu cu vóce omenésca: „Ceriulu voesce, cá in loculu acest'a se-se zidésca o templa dieului Ioe,“ ce s'a si intemplatu. Unii suntu de aceea parere, ca preutés'a vinduta s'ar' fi opritu in Dodon'a si ca ar' fi ziditu dieului o templa sub unu arbore de fagu, unde a intemeiatu mai pre urma si unu oraculu. Golumba s'ar' fi numitu, pentruca erá din tiéra straina, si candu vorbiá in limb'a ei materna, in cea egipténa, se parea, ca sbéra unu golombu. Dupa ce a invetiatu inse limb'a tiereti si s'a potutu intielege cu locuitorii s'a dísu, ca unu golombu ar' fi vorbitu in limb'a omenésca. Ea erá cá Egipténa négra, si de aci golombu negru. Serviu marturisesce, ca numirea acést'a **golumba** se trage de acolo, fiinduca preutesele templei se numiau in limb'a tesalica golombe. Mai de crediutu e, ca dupa ce au depusu barbatii oficiulu templei, cu acarui eserciare erau intru inceputu insarcinati, s'au alesu trei babe spre scopulu acest'a, care se numiau in limb'a molosa Golombe.

In oracululu din Dodon'a se impartasiá voi'a dieului prin sunetulu unui metalu, care atingandu-lu cu ceva dadeá unu tonu, din care apoi faceau preutii respunsuri la intrebari aduse.

Oracululu din Miletu.

III.

Acest'a erá pre campulu cetatei Miletu in Asi'a mica si se numiá Ranchicu, dupa unu fiu a'lui Apoline, carele se tienea de unu profetu fórté mare.

Oracululu acest'a impartiá respunsurile in diferite moduri. Preutés'a templei, carea spunea voi'a dieiloru asteptá spirtulu profetiei siedindu pre o osia ori tienea in mana o vérga, carea o avea dela atare dieu, ori isi udá petiorulu ori marginea hainei.

Nainte de ceremoniele aceste aduceá preutés'a arderi, postia trei díle si locuia intr'unu coltiu alu templei, cá atatu mai placuta se fia dieului, dela care asteptá respunsulu. Templ'a dieului Bachu s'a derimatu prin Serse candu a vrutu se franga poterea Eliniloru inse cetatienii din Miletu au zidit'o éra de nou.

Unele profetii ni-au remasu si dela oracululu acest'a, asiá d. e. venindu Seleucu, regele Siriei in Macedoni'a, carea dupa mórtea lui Alisandru marele voiá sa o unésca cu Siri'a intrebá oracululu, ce resultatu va avé caletori'a sa si acest'a i respunde:

Ne propera Europam, Asia tibi faustior est! Nu grabi a merge in Europ'a, cá-ce in Asi'a esti mai norocosu. La intrebarea lui, candu, cum si unde va muri i díse:

„Fatales perages annos si fugeris Argos;

Ante aevum fatale cades si veneris Argos.“

Vei traí anii tie dati de sórte, de te feresci de Argos; Nainte de tempu vei muri, déca ajungi la Argos.

Dupa sentinti'a oracului incungiurá elu tóte orasiele peloponese si ionice, ce se numiau Argos, inse din intemplanre aflá pre calea sa intre Elesponte si Lisimachi'a unu altariu mare si pretiosu, care -lu numiau locutorii Argos, si aci fu ucisu de unu óspe alu seu, anume Ptolomeu Ceráunu. Totu acestu oraculu insielá si pre imperatorele Liciniu, de ilu batù Constantinu marele si ilu destroná.

Oracululu trofonicu.

IV.

Fiindu in Beoti'a odata fórté mare seceta, plecara mai multi din tóte orasiele spre a cere svatu dela oraculu delficu si Pithi'a le díse: Mergeti si ve rugati in Lebade'a — unu locu nu departe de Delphi — dieului Trofoniu, ca-ce elu ve va ajutá. Ducandu-se catra Lebade'a ochiá Saone, unu cetatiénu din Beoti'a, unu roiu de albine; ei plecara dupa roiu si aflara o spelunca, in carea se lasá roifulu. Acést'a e originea oraculului trofonicu.

Oracululu ast'a érá in o paduritia, santa dieiloru olimpici, pre unu munte, ce érá incungiuratu de tóte partile cu petri albe. Pre culmea muntelui érá o pétra cam de doi coti de naltá, carea serviá de altariu. In

medilocolu petrei érá o gaura in form'a unei chilie. Cine voiá se auda ceva dela oracululu acést'a trebuiá se petréca mai multe díle in o odaia, ce érá santa spirtului si norocului bunu. Aci se spelá cu apa din fluviulu Ercin'a si se impacá in felurite moduri cu Trofoniu. De mancare capetá numai din arderile, ce le aducea lui Trofoniu, filoru lui, precum si lui Apoline, Saturnu, Ioe, Iunone si Cerere. Unu preutu cautá matiele gertfeturu si spunea ori e placutu intrebatoriulu nainte dieiloru ori nu. De insemnatu e, ca Trofoniu nu impartiá profetiele preutiloru, ce erau in servitiulu seu, ci intrebatoriului insusi. In nóptea — oracululu acest'a se potea intrebá numai nóptea, — carea érá hotarita de a priimi voi'a dieului, trebuiá intrebatoriulu nainte de tóte se gertfiésca unu berbece. Dupa ardere ilu duceau preutii la tiermurii fluviului Ercin'a, unde ilu asteptau doi copii cate de 13 ani, cari ilu ungeau cu oleu si ilu spelau cu apa de fluviu. De aci ilu portau preutii la isvórele fluviului, care erau dóue, unulu Lethe, acarui apa faceá sa uite muritoriulu lumea si din acest'a i dadeau sa bee — érá celalaltu Mnemosine, acarui apa aducea in minte cele uitate. In fine se uitau la statu'a dieului, carea a facut'o Dedalu, se inchinau ei si apoi mergeau toti infrumsetiati cu flori si cu cordele colorite. Ajunsi la oraculu intrá intrebatoriulu pre o scara in gaur'a, ce érá in pétr'a altariului, aruncá nisce colaci cu miere sierpiloru din pescera si se coborea insusi intr'ins'a. Aci audiá si invetiá venitoriulu aci isi manifestá Trofoniu voi'a si se aretá muritoriulu. Dupa aceste érá esiá afara; preutii ilu scaldau in apa dela fontan'a Mnemosine, ce érá aprópe de oraculu, ilu întrebau tóte de ameruntulu, ce s'a intemplatu cu densulu in pescera si insemnau respunsulu lui. Dintre cati au intratu in laintru numai unulu n'a mai vediutu lumin'a sórelui, ca-ce lui nu-i trebuiá profeti'a, ci aurulu, ce érá adusu dieului si aruncatu in adunculu pescerei.

Oracululu din Far'a.

V.

Far'a e o cetate in Ahai'a. Aci érá in medilocolu tergului o statua de mormore a dieului Mercuriu. Inscriptiunea aretá, ca e facuta si radicata prin ordinatiunea lui Meseniu Simulu. Statu'a se numiá Agoreu. In apropiere érá oracululu. Nainte acestei statue érá alta statua a dinei Vest'a cu o multíme de candelé. Cine intrebá oracululu trebuiá antaniu se tamaieze statu'a Vestei, se puna oleu in lampa si se le aprinda;

atunci punea o moneta cu insemnele patriei pre partea cea drépta a altariului, tiene o urechia la icón'a dînei si astupá ceialalta cu degetulu. In astu modu se impartiau aci oraculele.

Oraculu fontanei Cererei.

VI.

In Achai'a erá lenga cetatea Patr'a o padure cu templ'a dînei Cerere, naintea templei o fontana cu profetiele dînei. Dela oraculu acest'a se sciriciá numai capetulu bóleloru. O cautatória legata de o fune sub-sire se lasá pre orizontulu apei, din carea, dupa ce s'au adusu gertfe si s'au facutu rugatiunile cuvintióse, vedeau preutii insanetosirea ori mórtea bolnavului.

Oracululu claricu si delicu.

VII.

Claru o cetate din Ioni'a nu departe de Colofone, aveá o pescera si unu lacu, din carele bendu cineva scia totu venitorielu, inse viétia lui se scurtá Tacitu scie, ca si nepotulu cesarelui Augustu, fiulu lui Drusu, Germanicu ar' fi intrebatu oracululu acest'a prin unu preutu din Miletu, carele dupa ce a beutu apa din lacu i-a adusu respunsulu in versuri, de si nu scia nici scrie nici cunosceá catu e negru sub unghia poesía.

Delu, insul'a cea mai renumita dintre cicladele marei egeice, aveá unu oracalu alu lui Apoline, despre care amintesce Virgilu in Aeneida, cartea a 6. Oracululu acest'a se bucurá de o autoritate mai mare, deórece respunsurile erau mai apriate si intielege. —

Afara de oraculele amintite mai erau in Greci'a altele, asiá d. e. in Cir'a unu orasiu lenga pólele muntelui Parnasu erá unu oraculu alu Apoline, precum si in Locri, Oropo s. a. s. a.

In Asi'a inca erá o multime de oracule. Celu mai renumitu a fostu oracululu lui Ioe Amone din Libi'a, carele erá in o pustietate mare, plina de arina, cu paduri si isvóre mari. Statu'a dieului erá acoperita cu pei de berbeci, éra capulu dieului erá cu córne. Preutii portau, de cate ori voiau se capete vre unu respunsu, o luntre de auru pre lenga statua si cantau inmuri in onórea lui Ioe. Daunii, locuitorii Calabriei dormiau, de erau bolnavi, inbracati in pei de oi lenga mormentulu lui Podaliriu, cá se invetie in ce modu se potu face sanetosi

In cetatea Seleuci'a, ce erá pre insul'a Cilici'a aveá Apoline Sarpedoni unu oraculu. Oracululu din An-

tiochi'a a indemnatu pre imperatorii Romaniloru de a persecutá crestinismulu. Imperatorele L. Sept. Severu a intrebatu adeseori precum nainte asiá si dupa suirea sa pre tronu, statu'a lui Ioe Belu din Apame'a in Sír'i'a, carea mai pre urma i respunse, ca tóta famili'a lui va perí prin sange, ce s'a intemplatu cu nepotulu seu Caracal'a, carele, dupa ce a omoritu pre fratele seu Get'a, fú ucisu de prefectulu Pretoriu Macrinu. Erodotu scie in cartea 2., ca si in Egiptu in cetatea Buto ar' fi fostu unu oraculu alu Latonei.

Oraculele s'au latitu asiá dara in tóte trei parti a le lumeni. Nici o intreprindere, adunare, alegere, siédintia nu s'a tienutu fara de a sciriciá mai nainte voia dieiloru, cari si-o manifestau prin oracule.

Ce au fostu la Greci oraculele erau la Romani augurie; cei ce le cunosceá se numiau Auguri. Ei sciau din diferite semne, ce le vedeau in natura rezultatulu unei séu altei cause, finea luptelor, ba a resbeleloru si bataielorु intregi, precum si a altorु intreprinderi maretie; asiá vedemu, ca si numele cetatei Rom'a a depinsu dela auspicii. Datin'a acést'a a remasu si se afla si in diu'a de astadi noi, stranepotii Romaniloru ca-ce cine nu scie, ca cantulu cocosiului prevestesce ospeti, cronconirea ciórelorु mórte s. a. s. a.

Ioane Iovitia.

Ginnasiulu romanu din Beiusiu.

Cultur'a preste totu luata e unu bunu comunu alu omenimei intregi; inse radiele ei cele bine-facutórie se revérsa asupra fia-carui poporu in modu propriu, deunde sustienemu, ca ne suntu de trebuintia neaperrata institute de invetiamentu cu caracteriu nationalu, in care se ne potemu desvelí poterile nóstre spirituale dupa insusitatea nóstra si se nu fimu constrinsi a suge in institute straine pre langa laptele celu nutritoriu alu sciintielorु si veninulu celu omoritoriu alu strainismului. De s'ar' cresce tenerimea romana in institute nationale sub conducerea barbátilorु devoti si credintiosi misiunei sale, n'amu fi siliti a ne plange de indiferentismulu, ce-lu intempinamu si in cele mai salutarie intreprinderi, si poporul nostru, — acestu parínte dulce si conservatoriu credintiosu alu limbei, si prin acést'a alu nationalitatei si esistintiei noastre, ar' ajunge mai iute la limanulu celu doritu alu bunastarei materiale si spirituale.

Necesitatea imperativa a invetiamentului nationalu e recunoscuta de toti: deci se cade se ne uitamu candu si candu in giuru-ne, se vedemu, cumu stau pucinele

nóstre institute de invetiamentu mai inaltu; acésta tema precatu de interesanta pre atatu de grea ar' poté-o desfasurá pre deplinu numai una péna agera, carea cunoşce tóte impregiarile invetiamentului nostru nationalu, atatu din patria-ne catu si din vecin'a Transilvania: de aceea nefiindu chiamatu spre acést'a, me restringu a atinge ceva numai despre gimnasiulu Beiusianu, carele e uniculu in Ungaria cu limb'a institutiunei romana.

In acestu institutu, ce e viu monumentu alu fericitului Samuila Vulcanu, suntu binisioru reprezentate tóte coturile romanimeii din monarhia austriaca, asiá catu filii traianidi din partile cele muntóse ale Carasiului si cei de pre siesurile Temisului si ale Torontalului dau man'a cu fratii loru ungureni, ardeleni si bucovineni. In gimnasiulu completu de Beiusiu propunu sciintiele prescrise unu-spre-diece profesori si unu directoriu, si se nesuescu cu totu zelulu a cresce natiunei una intielegintia solida si credintiósá, dara intempina mari greutati pentru lips'a cartiloru scolastice,*) dintre care numai pucine suntu tiparite romanesce, éra cele mai multe trebue se-se dicteze tenerimei, cu ce se perde fórté multu tempu; dar' ce se facemu, acésta lipsa o semtiescu si institutele altoru natiuni d'in patria-ne. Speramu tare, cá Asociatiunea ardeléna pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu vá pasí la midilocu incurágiandu pre profesorii sespectivi se-si dee la tipariu studiele prelucrate cu multe sudori. Gimnasiulu de aici are una biblioteca bunisióra, parte pre sam'a profesoriloru parte pre sam'a tenerilou, d'entre carii cei mai seraci capeta spre folosire preste anu de la institutu dictionarie si autori latinesci si grecesci; inse inmultíndu-se numerulu teneriloru cea mai mare parte fora midilóce se semte tare lips'a de aceste carti: deci ar' fi tempulu cá se-se faca nescari colecte pentru procurarea ataroru carti in folosulu teneriloru celoru lipsiti, cari ne dau sperantia buna pentru venitoriu.

Altu-mintrene directiunea gimnasiala de aici face tóte cate-i suntu in potintia spre usiorarea institutiunii si desvelirea tenerimei: asiá in anulu trecutu a facutu pasí la regesculu consiliu de locotientia unгурéna, de a castigatu aprobarea infitiarei unei societati de lectura pentru tenerime. Statutele societatei le alaturu aici spre publicare (urméza in nr. v. R.), mai

*) De acésta bóla patimescu si cele lalta gimnasii romane, si inca greu; dar' si fratii nostri de peste Carpati inca patimescu astu-felu, cu tóte ca au midilóce. R.

virtosu cá se-se convinga unii usioru credietoriu si-optimiloru inimice, cumca gimnasiulu beiusianu totusi prosperéza cu incetulu, desí suntu multi, caroru le stá cá unú spinu in cale.*) Societatea de lectura e binisioru cercetata si tenerii areta sporiu imbucuratori; cu alta ocaziune voiú avé onóre a tramite si onoratei Redactiuni unele operate de poba.

Ce se atinge de starea materiala, e de comunu cunoscutu, ca starea tenerimei cu pucine esceptini é fórté misera si se alina in catu-va numai prin beneficiulu panei, ce o capeta preste anu 60 de teneri; mai suntu cati-va prevediuti cu stipendie dela ilustr'a familia de Mocioni, éra altii capeta ajutórie mai mici din fundatiunea diecesei gr. catolice din Lugosiu.

In fine cugetu, cá vá interesá pre onoratulu publicu a sci, ca la gimnasiulu nostru suntu destinate pentru limb'a romana mai multe óre, decatu in gimnasiile cu limb'a institutiunei straina, unde psofesorulu de limb'a romana nu are nici subsistintia cumu se cade, avendu pre catu sciú ce numai una remuneratiune anualá de 210 fr. Ar' fi tempulu de a cautá vindecarea acestei rane. Pre langa limb'a romana cá limba a institutiunei in tóte clasele se mai propune si limb'a magiara si germana, asiá catu pre lunga una procedere ratiunala aici cari facu intregu cursulu gimnasialu aici in fine si-acasciga limbe: de aceea ratecescu toticari cercetéza institute straine numai cu scopu cá se invetie cutare limba, caci déca o si invétia, suferu de alta parte una perdere insemnata dedandu-se a cugetá in limbi straine de caracterulu limbei nóstre, si desbracandu-se adeseori de nationalitatea sa, despre ce avemu esemple destule.

Cu aceste impartasiri provenitórie din anima sincera romana speru a fi facutu servitiu placutu onoratulu publicu romanu, carui recomandandume remanu.

Beiusiu in dominec'a Tomei 1863.

Teodoru Rosiu,
auditoriu clasei a VIII.

Sciri scolastice.

— Univers ilustré aduce o scire din Caen, ca unu soldatu tineru postatu acolo, in 9 luni de díle a depusu si alu treilea esamenu juridicu cu unu resultatu

*) Dá, credemu acést'a la unii straini mirsiavi, dar' la romani adeverati nu potemu presupune asiá ceva. La tóta intemplantia publiculu romanu se intereséza multu a audi din candu in candu ceva **adeveratu** despre starea si progresulu cutarui séu cutarui institutu alu seu nationalu. R.

excelentu, si peste o luna va face disputatiunea publica. Elu si implinesce detori'a sa si in casarma si la universitate cu celu mai laudabilu zelu. Elu e fiulu unui Mazères, ce a fostu prefectu sub Louis Filipu.

— **Invetiatori africani.** Munzo Parcu, pe care l'au omoritu Negrii la Iaouri in provestese de unu invetiatoru dela Negrii Mandingo, cu numele Fancuma, unu omu bunu, blandu si pretinosu, care intr' adeveru erá Mahomedanu dar' cu anima crescinesca. Elu invetiá pe copii din satulu Camalia (in Sudanulu de apusu) si numai din buna-voi'a si placerea lui, si anume pe fete le invetiá diu'a, ér' pe copii demanétia de tempuriu si sér'a dupa apusulu sórelui, la lumina. Copii peste di trebuiau se-i lucre lui, se-i sape cucuruzulu, se-i aduca lemne, apa s. a. Parcu vediu pe més'a lui Fancuma pe lunga Coranu si alte naratiuni religiose, si cele 5 carti a le lui Moisi, Salmii, si cartea lui Isaie, tóte in limb'a arabica, dar' firesce mestecate cu invetiaturi si principii mahomedanice, pentruca Parcu spune ca vedeá prin testulu scrieriloru lui Moise, Isaie si Davidu, si numele lui Mahomedu. In astu modu Negrii se facu cunoscuti si cu unele naratiuni frumóse ale Testamentului vechiu. — Dupa-ce scolarii unui invetiatoru d'ai acestoru Negri au invetiatu de rostu óre - cateva rugatiuni si au cetitu totu Coranulu, invetiatorulu orenduesce o solenitate, si apoi aci esaminéza publice pe scolarii. Parcu inca a fostu de facia odata la unu astu-felu de esamenu, si l'a cuprinsu mirarea candu a auditu ce respunsuri bune si intielepte dau copii la intrebarea Busriniloru (Negrii de legea mahomedana) ce erau de facia. Candu auditorii si intrebatorii s'au convinsu d' ajunsu despre cunoscintiele si capacitatea scolarului, scolarulu atunci cetea cu glasu mare pagin'a cea de pe urma a Coranului, apoi ducea cartea la frunte si strigá amin, Busrinii apoi se sculau susu, dá man'a copilului si-lu salutau cá Busrinu. Dupa acestu esamenu, copilulu remane sclavulu invetiatorului, pana ce tata-so nu-lu in schimba cu unu altu scalvu séu lu-rescumpera cu o anumita suma de bani.

Varietati.

— (Fundatiune pentru teneri romani.) Suntemu in placut'a pusetiune de a poté inregistrá o nouate interesanta; anume „M. Sajto“ scrie ca Il. Sa d. Iosifu

Popu Selagianu, nou denumitulu Episcopu romanu de Oradea-mare, pentru a implini promisiunea facuta inainte de primirea inaltei demnitati, a decisu a face o fundatiune pentru siese teneri romani cari studiéza la institutele mai inalte si mai alesu la cele juridice, din acésta fundatiune fia care teneru va se capete pe anu unu stipendiu de 300 fiorini, adeca toti la olalta 1800 fiorini. — Nu adaugemu atare comentariu, acésta resolutiune nobila si marinimósa vorbesce mai frumosu decatu ori ce frase frumose. (C.)

— Cuventulu „Galimatias“ póte ca-lu voru fi cetitu lectorii nosti si in acésta fói'a, se pote inse si aceea, ca nu-lu voru fi priceputu toti intru totu cuprinsulu lui. Sub acestu cuventu se intielege o vorbire foranici o legatura, incalcita, intortocata, neintielésa, cuprindietóre de cate verdi si uscate fora nici unu capetéiu. De unde s'ar trage acestu cuventu anumitu nu se scie. Mai verosimila se pare explicarea invetiaturu Huetiu, care acestu-cuventu lu de duce dela urmatóreá impregiurare: Unu tieranu francesu, anume Mathias, a portatu odata procesu pentru unu cocosiu, latinesce Gallus, si anume in tempurile mai de demultu candu la judecatorii se intrebuintia limb'a latinesca. Advocatulu acestui tieranu candu l'a aparatu inaintea judecatorii se folosiá adese ori de spresiunea „Gallus Mathiae“ adeca cocosulu lui Mateiu; dar' avocatulu adese ori in foculu vorbirii sale si-impletecea limb'a si dicea „Galli Mathias“ adeca Mateiu a' cocosului. Acésta schimbare comica de cuvinte, pacalele si bajocoritorii o luara inainte, si de atunci tóta vorbirea intórsa, intortocata si fora intielesu se numesce „Galimatias.“

— In unu Nr. trecutulu alu acestei fóie se facuse intrebarea despre sórtea **Mitologiei** anuntiatu de d. Teodoru Rosiu. Togma ne sosi fasciór'a prima din acea Mitologia, costatóre din 16 cóle. Doritorii si-o potu castigá dela tipografi'a lui Förk & Comp. din Temesior'a pe lunga pretiulu de 70 cr. v. a. Candu vomu avé-o intréga a mana vomu vorbi mai multu.

— In libreri'a lui S. Filtsch se afla de vendiare:

Modele de scriere romane-germane

cu litere latine, cirilice si germane, fórtu frumosu ajustate si legate in 12 foi, destinate pentru pruncii incepetori cumu si pentru toti carivoru a urmá in scriere regulele caligrafice. Pretiulu e 35 cr. v. a.

Respunsuri.

Cianulu mare. Dlui **A. B.** Tramite-ne totu apoi ne vomu folosi, pan' atunci inse se va odini sub saltca.